

Stockholm, 8 oktober 2025.

En straffreform (SOU 2025:66)

Diarienummer: Ju2025/01317

Inledning

UNICEF Sverige utgår i detta remissvar från lag (2018:1197) om FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och kommer särskilt att belysa de rekommendationer som Sverige fått från FN:s barnrättskommitté i mars 2023, samt kommitténs allmänna kommentarer kring tolkning och tillämpning.

I det aktuella betänkandet presenterar utredningen en reform av det svenska straffrättssystemet som innebär att påföljdssystemet får en helt ny struktur. Bland annat föreslås nya regler för straffmätningen och ett flertal straffskärpningar som även kommer beröra straffmyndiga barn under 18 års ålder. FN:s barnrättskommitté har i sina senaste rekommendationer till Sverige uttryckt en djup oro över den repressiva utveckling som Sverige går mot gällande barn som begår brott.¹ UNICEF Sverige delar denna oro och ser mycket kritiskt på de förslag som presenteras i betänkandet, särskilt i ljuset av flera andra politiska reformer som i närtid presenterats inom det kriminalpolitiska området och som sammantaget kommer drabba barn särskilt hårt. Dessa rör bland annat förslag om sänkt straffbarhetsålder till 13 år, inrättandet av barnfängelser och förlängda häktningstider. Vi uppmanar i linje med artikel 40 i barnkonventionen till åtgärder som fokuserar på barnets rehabilitering och återanpassning i samhället, vilket långsiktigt gynnar både barnet och samhället. Utifrån våra erfarenheter och lärdomar som global barnrättsorganisation menar vi att detta är centralt för att uppnå en samhällsförändring.²

Med hänsyn till utredningens omfattning har vi valt att lyfta några förslag som vi ser är särskilt relevanta att kommentera utifrån ett barnrättsperspektiv. Som barn räknas varje människa under 18 år enligt artikel 1 i barnkonventionen.

¹ CRC/C/SWE/CO/6-7, punkt 44.

² Se United Nations Task Force on Children Deprived of Liberty, 'Advocacy Brief on Deprivation of Liberty of Children in the Administration of Justice', New York, June 2025. [Reimagine Justice for Children Technical Briefs | UNICEF](#)

Övergripande synpunkter

UNICEF Sverige avstyrker förslagen om straffskärpning av straffskalor, straffmätning, avskaffande av presumtionen mot fängelse, skärpta straff vid flerfaldig brottslighet samt skärpta straff för brott med koppling till kriminella nätverk.

I utredningsdirektiven pekas särskilt ut att brottsofferperspektivet och samhällets behov av skydd ska beaktas i större utsträckning. Dessa är centrala perspektiv som bör beaktas i ett straffrättssystem. UNICEF Sverige anser dock inte att endast straffskärpning är tillräcklig upprättelse ur ett brottsofferperspektiv. Vi vill därför understryka vikten av att brottsoffer får god tillgång till stöd, insatser och behandling för att ges bästa möjliga förutsättningar att hantera konsekvenserna av brottet som de utsatts för.

Barnkonventionen i sig innebär inte ett hinder för att barn som begår brott hålls ansvariga, däremot behöver åtgärderna vara i linje med barns lagstadgade rättigheter. En reformering av straffrättssystemet som leder till att barn som begår brott kan få hårdare straff och hållas frihetsberövade under en längre tid är inte förenligt med principen om barnets bästa enligt artikel 3 i barnkonventionen samt artiklarna 37 och 40 i barnkonventionen. Barn i rättsväsendet ska behandlas på ett sätt som tar hänsyn till deras ålder och främjar att barnet återanpassas. Åtgärder ska fokusera på rehabilitering samt reparativ rättvisa, inte bestraffning, och ska anpassas efter barnets individuella behov. Forskning visar att brott bland barn minskar när sådana principer tillämpas.³ Barnrättskommittén har rekommenderat Sverige att aktivt främja icke-rättsliga åtgärder och, i möjligaste mån, användningen av andra åtgärder än frihetsberövande, samt att säkerställa att så sker endast under kortast möjliga tid.⁴ En reformering av det slag som nu presenteras går i motsatt riktning. Detta menar UNICEF Sverige är allvarligt och inte proportionerligt.

Vidare anser UNICEF Sverige att den barnkonsekvensanalys som utredningen presenterar är otillräcklig. Utredningen har inte analyserat vilka följd effekter förslagen kommer få för berörda barns mående, hälsa och utveckling. Utredningen har inte heller i tillräcklig utsträckning beaktat konsekvenserna för barn samt brustit i att göra barn delaktiga i processen.

Sammantaget anser UNICEF Sverige att utredningen är bristfällig utifrån både ett rättssäkerhets- och barnrättsperspektiv. Vi menar att argumenten som presenteras samt utredningsdirektiven inte i tillräcklig grad är baserade på forskning, evidens och beprövad

³ FN:s barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, CRC/C/GC/24, punkt 3; för goda exempel på alternativa åtgärder till frihetsberövande, se United Nations Task Force on Children Deprived of Liberty, 'Advocacy Brief on Deprivation of Liberty of Children in the Administration of Justice', New York, June 2025. [Reimagine Justice for Children Technical Briefs | UNICEF](#)

⁴ CRC/C/SWE/CO/6–7, punkt 45 (d) och (f).

erfarenhet som ger stöd för en reformering av detta slag. Reformeringen går exempelvis i en annan riktning än den nya socialtjänstlag som fokuserar på tidiga och förebyggande insatser.

Kapitel 7 och 8 - Översyn av straffskalorna

Utredningens förslag: Utredningen föreslår i avsnitt 7.7.1 att allmänt fängelseminimum ska höjas från 14 dagar till en månad. Det föreslås även att gränsen i brottsbalken (BrB) om att fängelse på viss tid inte får överstiga 10 år, när fängelse på livstid inte är föreskrivet för brottet, ska tas bort. Fängelse ska dömas ut på viss tid eller på livstid enligt vad som framgår av straffskalan för brottet eller annars är särskilt föreskrivet. Vidare föreslår utredningen en rad straffskärpningar i straffskalorna.

UNICEF Sveriges kommentar: UNICEF Sverige avstyrker förslagen i sin helhet. Det som nu föreslås innebär tillsammans med övriga förslag i utredningen att barn kommer kunna tilldelas längre frihetsberövande påföljder, vilket inte är linje med barnkonventionen. Utöver detta har det, i utredningen om sänkt straffbarhetsålder (SOU 2025:11), föreslagits att tidsgränsen på hur långt fängelsestraff ett straffmyndigt barn får dömas till (10 respektive 14 år) i 29 kap. 7 § BrB ska ersättas med endast ett förbud mot att döma ut livstid för barn som ännu inte fyllt 18 år. Om båda dessa förslag går igenom skulle det i praktiken finnas möjlighet att döma barn i åldrarna 13–17 till det längsta tidsbestämda straff som föreskrivs, det vill säga fängelse i 18 år.

UNICEF Sverige ser mycket allvarligt på detta. Som vi tidigare kommenterat i vårt remissvar avseende SOU 2025:11 ska frihetsberövande av barn endast användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid enligt 37(b) i barnkonventionen. Barnrättskommittén har rekommenderat att konventionsstaterna inför ett maxstraff för barn som anklagas för brott i linje med principen om kortast lämpliga tid.⁵ Att ändra från de befintliga gränserna till att endast förbjuda livstids fängelse är inte förenligt med barnkonventionen eller barnrättskommitténs rekommendationer. Frihetsberövande är skadligt för barn och får negativa konsekvenser för deras möjligheter till en lyckad återanpassning.⁶ Syftet med bestämmelsen, att skydda barn från alltför ingripande och oproportionerliga straff, är fortsatt högst relevant.

Kapitel 11 - Skärpta straff för brottslighet som har samband med kriminella nätverk

Utredningens förslag: Utredningen föreslår i avsnitt 11.6.4 att det införs en straffskärpningsbestämmelse som är tillämplig på brott som ingått som ett led i verksamheten inom en grupp av personer som utövar allvarlig brottslighet. Enligt förslag i avsnitt 11.6.5, vid bedömningen av straffvärdet, ska sådana förhållanden som den nya

⁵ CRC/C/GC/24, punkt 77.

⁶ CRC/C/GC/24, punkt 77.

straffskärpningsbestämmelsen tar sikte på, beaktas som synnerligen försvårande. Om bestämmelsen är tillämplig ska straffvärdet höjas med upp till det dubbla.

När ett tidsbestämt fängelsestraff döms ut med tillämpning av den nya straffskärpningsbestämmelsen ska det föreskrivna maximistraffet kunna höjas med det dubbla. Liksom hittills får straffet dock inte överstiga 18 år enligt förslag i avsnitt 11.6.6.

UNICEF Sveriges bedömning: UNICEF Sverige avstyrker förslagen. Förslaget innebär i sig en problematisk barnsyn. Vi ser med stor oro för hur den föreslagna straffskärpningsbestämmelsen kan komma att oproportionerligt drabba barn som begår brott.

Vi vill i sammanhanget påminna regeringen om en verklighet där barn och unga groomas in i brottslighet. Forskning visar att barn är känsliga för gruppträck och saknar samma förmåga som vuxna att förstå konsekvenserna av sina gärningar.⁷ UNICEF Sverige finner det därmed beklagligt att barns särskilda situation och förutsättningar förbises vid utformningen av förslagen. Vi uppmanar att resurser i stället ska prioriteras till mer omfattande och tydliga förebyggande åtgärder.

Samlat kan förslagen som presenteras innebära en verklighet där barn riskerar att få fördubblade straff och bli tilldelade en frihetsberövade påföljd som är lika lång eller längre än barnets egen uppnådda ålder vid tidpunkten för domen. Detta vore förödande, inte bara för dessa barn, utan även för Sveriges anseende i en global barnrättslig kontext.

En otillräcklig barnkonsekvensanalys och bristande delaktighet

UNICEF Sverige är mycket kritiska till den bristfälliga barnkonsekvensanalys som presenteras i betänkandet. Vi menar att utredningen inte i tillräcklig utsträckning har analyserat vilka konsekvenser förslagen kan komma att få för barn som begår brott. Inte heller har utredningen genomfört en analys av vilka problem förslagen avser att lösa, särskilt i förhållande till barn och unga. Det presenteras förslag som innebär stora repressioner för barn utan grundlig analys om vart dessa ska leda.

UNICEF Sverige menar att det är problematiskt att utredningen inte har beaktat övriga pågående reformer på straffrättens område och tydligare analyserat de samlade konsekvenserna för barn. UNICEF Sverige har vid upprepade tillfällen poängterat att det inte går att överblicka konsekvenserna av alla pågående reformer på området. Utifrån ett barnrättsperspektiv ser vi därmed ett skyndsamt behov av en grundlig översyn av det straffrättsliga systemet för barn.

⁷ CRC/C/GC/24, punkt 22.

Slutligen menar UNICEF Sverige att det är anmärkningsvärt att utredaren inte har gjort barn och unga delaktiga inom ramen för utredningsuppdraget. Detta går emot en av grundprinciperna i barnkonventionen om barnets rätt till att vara delaktig i beslut som rör dem (artikel 12). FN:s barnrättskommitté har rekommenderat att Sverige ska låta barn delta i arbetet med lagar och andra författningar som en integrerad del av utredningar som föregår ny lagstiftning.⁸ Att involvera barn i reformer som har stor påverkan på dem är avgörande för att ta fram välgrundade förslag som är förankrade i barns erfarenheter och rättigheter. Två goda exempel på väl genomförda utredningar med utgångspunkt i ett barnrättsperspektiv är *SOU 2023:40 om förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen* och *SOU 2025:84 om hem för barn och unga – för en trygg, säker och meningsfull vård*.

Pernilla Baralt
Generalsekreterare, UNICEF Sverige

Underlaget är framtaget av Louise Axelsson och Per Abenius, UNICEF Sverige. För kontakt och eventuella frågor: unicef@unicef.se

⁸ CRC/C/SWE/CO/6–7, punkt 6(b).